

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

Ohje kalojen BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

Tämä ohje on tarkoitettu kalanviljelijöille ja kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisesta BKD (Bacterial Kidney Disease, bakteeriperäinen munuaistauti) -terveystarkastuksen noudattamisen helpottamiseksi. Terveystarkastusta koskeva lainsäädäntö on listattu tämän ohjeen lopussa.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on erotettu *kursiivilla*. Ohje on voimassa toistaiseksi.

1. BKD-terveystarkastuksen perusteet

Kalojen BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta on säädetty eläintautilaissa (76/2021) ja MMM:n asetuksessa vapaaehtoisesta eläinten terveystarkastuksesta (319/2021). Terveystarkastuksen tarkoituksena on valvoa BKD:n esiintymistä siihen liittyneissä pitopaikoissa.

Kalanviljelylaitoksesta, hautomosta tai luonnonravintolammikosta (jäljempänä pitopaikka) vastuussa oleva toimija voi liittää lohikalojen (*Salmonidae*) pitopaikkansa terveystarkastukseen ja saada siten sille asetuksen mukaisen terveystarkastuksen, jota hän voi hyödyntää käydessään maan sisällä kauppaa kaloilla ja/tai niiden sukusoluilla.

Ruotsin sisävesialueelle, tai muualle EU-maihin alueelle, jossa on voimassa BKD:n hävittämisohjelma tai jolle on myönnetty vapaa asema BKD-taudin osalta, saa viedä lohikaloja tai niiden sukusoluja ainoastaan sellaisesta pitopaikasta, joka on listattu vapaaksi BKD-taudista komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2021/260 liitteessä I. Suomen kansallisen BKD-terveystarkastuksen terveystarkastus I ei riitä.

Lisätietoa kalojen siirroista löytyy [Ruokaviraston ohjeesta](#) kalojen ja rapujen terveystarkastuksista maan sisäisissä siirroissa ja sekä EU:n sisämarkkinasiirtojen osalta [Ruokaviraston nettisivuilta](#).

2. BKD:n terveystarkastukseen liittyminen

Vapaaehtoiseen BKD:n terveystarkastukseen voidaan liittää sellainen sisävesialueen pitopaikka, jossa kasvatetaan lohikaloja tai niiden sukusoluja istutettavaksi taikka siirrettäväksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten. Sisävesialueeksi katsotaan sellaiset vesistöt, jonne merialueen kalat eivät voi nousta tai jonne nousevat niiden on ohitettava kaksi nousuestettä pysyvää kalatietä pitkin tai pitopaikka, joka käyttää sisävesialueelta peräisin olevaa vettä tai pohjavettä.

Pitopaikasta vastaava toimija voi liittää pitopaikan terveystarkastukseen täyttämällä Ruokaviraston internetsivuilta löytyvän liittymislomakkeen ja lähettämällä sen oman

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

alueen aluehallintovirastoon. *Luonnonravintolammikkotoimija toimittaa liittymisilmoituksen oman kotipaikkansa mukaiseen aluehallintovirastoon ja kalanviljelylaitoksen omistaja kalanviljelylaitoksen sijainnin mukaiseen aluehallintovirastoon.*

3. Terveystarkastukseen liittyneen pitopaikan vastuuhenkilön velvollisuudet

Liittyessään terveystarkastukseen pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu huolehtimaan siitä, että lainsäädännön mukaisia terveystarkastuksen ehtoja noudatetaan. Toimija huolehtii siitä, että:

1. Kunnaneläinlääkäri suorittaa pitopaikassa tarkastuksen BKD:n valvomiseksi kerran vuodessa. Saman toimijan hautomo(t) ja luonnonravintolammikot voidaan tarkastaa yhdellä tarkastuksella, *vaikka ne sijaitsevat eri aluehallintovirastojen alueella.* Kalanviljelylaitosten tarkastus tehdään pitopaikassa. Hautomoiden ja luonnonravintolammikoiden tarkastus voidaan tehdä kirjanpidon tarkastuksena myös muualla.
2. Kaloista otetaan tarvittavat näytteet ja lähetetään ne Ruokavirastoon tutkittavaksi BKD:n varalta.
3. Jos terveystarkastukseen kuuluvan pitopaikan kaloissa huomataan BKD:hen viittaavia oireita tai on muuta syytä epäillä BKD:tä, pitopaikan omistaja tai muu kalojen kanssa toimiva henkilö ilmoittaa siitä välittömästi kunnaneläinlääkärille. Pitopaikasta ei tällöin saa siirtää lohikaloja tai niiden sukusoluja muihin BKD-terveystarkastukseen kuuluviin pitopaikkoihin.
4. Tiedot BKD-terveystarkastuksen kuuluvista kunnaneläinlääkärin tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteiden tutkimustuloksista liitetään pitopaikan kirjanpitoon. Kirjanpito on säilytettävä vähintään siihen asti, kun toimija eroaa terveystarkastuksesta ja se on pyynnöstä esitettävä eläinterveysviranomaiselle.

Pitopaikkaan, jossa toteutetaan BKD-terveystarkastusta, saadaan hankkia:

- a. Lohikaloja tai niiden sukusoluja vain sellaisesta pitopaikasta, jossa toteutetaan BKD-terveystarkastusta ja joka luokitellaan BKD:n osalta terveystarkastusluokkaan 1. Pitopaikkojen terveystarkastus voi tarkastaa [Ruokaviraston internetsivuilla olevasta rekisteristä](#).
- b. Luonnonvaraisten lohikalojen sukusoluja vain, jos ne ovat peräisin emokaloista, jotka on tutkittu BKD:n varalta negatiivisin tuloksina. *Muista lohikaloista tutkitaan kaikki emokalat, mutta samalta paikalta pyydyistä harjuksista, sioista ja muikeista riittää 60 emokalaa. Sukusolut voidaan ottaa hautomasta, joka ei kuulu vapaaehtoiseen terveystarkastukseen, eikä ole saanut terveystarkastusluokkaa 1. Olennaista on, että emokalat on tutkittu negatiivisin tuloksina ennen sukusolujen siirtoa ja että pitopaikassa on esittävä Ruokaviraston tutkimusvastaus (tai sen kopio) luonnonvaraisista emokaloista tehdyistä tutkimuksista.*

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

Huomioksi, että jos lohikalojen sukusoluja siirretään merikalorien nousualueelta sisävesialueelle, tulee emokalat tutkia myös virustautien varalta. Ks. lisätietoja

[Ruokaviraston ohjeesta](#) kalojen ja rapujen terveystarkastuksista maan sisäisissä siirroissa

- c. Sellaisia luonnosta pyydettyjä lohikaloja, joiden vapaus BKD-taudista on varmistettu karanteenissa aluehallintoviraston kanssa sovitun mukaisesti.
- d. Lohikaloja tai niiden sukusoluja sellaisesta toisesta valtiossa sijaitsevasta pitopaikasta, joka täyttää valvonnan kohteena olevan taudin esiintymistä ja taudin valvontaa koskevat edellytykset, jotka vastaavat terveystarkastusluokkaan 1 kuulumiselle tässä asetuksessa säädettyjä edellytyksiä.*

***Kohdasta d poiketen**, pitopaikkaan, jolle on myönnetty terveystarkastusluokan 1 lisäksi BKD-vapaa asema EU:n lainsäädännössä, saa tuoda lohikaloja tai niiden sukusoluja:

Muualta EU:n alueelta vain toisesta pitopaikasta tai alueelta, jolle on myönnetty vastaava BKD-vapaa asema EU:n lainsäädännössä. Saapuneet erät tule olla todistettu BKD-taudista vapaiksi erän mukana olleessa Traces-järjestelmän terveystodistuksessa. Taudista vapaat alueet ja pitopaikat sekä Suomessa, että muissa EU-maissa voi tarkastaa komission täytäntöönpanopäätöksestä ((EU) 2021/260 muutoksineen).

EU-maiden ulkopuolelta, jos saapuneet erät on todistettu BKD-taudista vapaiksi erän mukana olleessa Traces-järjestelmän terveystodistuksessa.

4. Tarkastukset ja näytteenotto

Tarkastuksella selvitetään, onko pitopaikassa noudatettu terveystarkastuksesta säädettyjä velvoitteita. Vapaaehtoiseen BKD-taudin terveystarkastukseen kuuluva pitopaikka tarkastetaan kerran kalenterivuodessa *siten, että tarkastusten väli on vähintään 6 kk.* Saman toimijan hautomo(t) ja luonnonravintolammikot voidaan tarkastaa yhdellä tarkastuksella. Hautomoissa tai lammikoilla ei tarvitse käydä, vaan tärkeää on tarkastaa toiminta kirjanpidosta, vaikka eläinlääkärin toimipisteessä.

Kalanviljelylaitokselta otetaan tarkastuksen yhteydessä näytteet BKD:n tutkimiseksi. Näytteeksi otetaan pääsääntöisesti 60 kalaa tai 60 kalan elinnäytteet tai ovariaalinenestettä 60 kalasta. Mikäli aluehallintovirasto katsoo laitoksen riskin saada BKD-tartunta olevan normaalia suurempi, voidaan näytteitä ottaa enemmän. Lähtökohtaisesti näytteet otetaan tarkastuksen yhteydessä, mutta toimija voi lähettää näytteet myös itse, mikäli se on tarkoituksenmukaista taudin seurannan kannalta ja siitä sovitaan kunnaneläinlääkärin kanssa tarkastuksen yhteydessä. Hautomoista tai luonnonravintolammikoista ei oteta näytteitä ilman erityistä syytä.

Jokaisella tarkastuksella täytetään vesiviljelylaitoksen [tarkastuskertomus](#), joka lähetetään aluehallintovirastoon.

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

5. Terveyslukitus

Aluehallintoviraston läänineläinlääkäri tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveyslukitukseen. Päätös perustuu pitopaikkaa koskevaan liittymisasiakirjaan, tehtyihin tutkimuksiin ja terveystarkastuksen noudattamista koskeviin tietoihin.

Terveyslukitukseen 1 kuuluu pitopaikka, jossa

1. ei ole koskaan todettu BKD:ta tai joka on hyväksytysti saneerattu BKD:n löytymisen jälkeen **ja**
2. BKD-valvontaa on toteutettu kahden vuoden ajan* **ja**
3. on kahden edellisen vuoden ajan noudatettu nykyistä vastaavia velvoitteita ja rajoituksia* **ja**
4. vedenottoaikaan läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevista muista pitopaikoista tai siellä luonnonvaraisina elävistä kaloista aiheutuva BKD:n leviämiskäyttö ei ole merkittävä.

* Kahden edeltävän vuoden valvontaa ja terveystarkastuksen ehtojen noudattamista ei vaadita, mikäli pitopaikka on juuri tyhjennetty kaloista ja vedestä, desinfioitu ja pidetty tämän jälkeen tyhjänä kaloista ja vedestä vähintään kuuden viikon ajan sekä jos BKD:n jatko seurannan tulokset ovat kielteiset. Kahden vuoden tarkastusaika lasketaan terveystarkastukseen liittymisen päivämäärästä alkaen.

Terveyslukitukseen 2 kuuluu pitopaikka, jossa

1. ei ole koskaan todettu BKD:ta tai joka on hyväksytysti saneerattu BKD:n löytymisen jälkeen ja
2. on toteutettu BKD:n valvontaa *vähintään yhdellä tarkastuksella ja näytteenotolla negatiivisin tuloksilla (luonnonravintolammikoista ei oteta näytteitä)*, eikä BKD:tä tietävästi esiinny ja
3. on noudatettu terveystarkastuksen velvoitteita ja rajoituksia (ks. kohta 3) *vähintään laillisella tarkastuksen tekohetkellä olevien kalojen osalta* ja
4. vedenottoaikaan läheisyydessä mahdollisesti sijaitsevista muista pitopaikoista tai siellä luonnonvaraisina elävistä kaloista aiheutuva BKD:n leviämiskäyttö ei ole merkittävä.

Terveyslukitukseen 3 kuuluvat muut terveystarkastukseen ilmoittautuneet pitopaikat

6. Terveystarkastuksesta eroaminen

Toimija voi irtisanoutua terveystarkastuksesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti siihen aluehallintovirastoon, johon terveystarkastukseen liittymisestä oli ilmoitettu.

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveystarkastuksen noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten kunnaneläinlääkäri suorittaman tarkastuskäynnin, näytteenoton ja näytteiden tutkimisen

Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja kalanviljelijöille BKD-taudin vapaaehtoisesta terveystarkastuksesta

kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille. Aluehallintovirasto lähettää käynnistä laskun toimijalle kunnaneläinlääkärin aluehallintovirastoon toimittaman selvityksen perusteella. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan. Luonnonravintolammikoiden ja hautomoiden tarkastus voidaan tehdä muualla kuin pitopaikassa. Jos tarkastus tehdään kunnaneläinlääkärin vastaanotolla tai muussa paikassa, johon kunnaneläinlääkärin ei tarvitse matkustaa, peritään kirjanpidon tarkastuksesta normaalia tarkastuskäyntiä pienempi maksu maksuasetuksen mukaan.

Tarkastus ja näytteenotto tehdään kuitenkin maksutta, jos se voidaan yhdistää kalojen virustautien vuoksi tehtäviin tarkastuksiin, jolloin tarkastuksesta ei laskuteta toimijaa. Näytteiden tutkiminen on silti maksullista.

BKD-näytteiden tutkiminen laskutetaan Ruokaviraston hinnaston mukaisesti <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/asiointi/hinnasto/>

Aluehallintovirasto laskuttaa terveystarkastuksen myöntämiseksi tehdystä päätöksestä.

8. Lainsäädäntö

Vapaaehtoinen BKD:n terveystarkastus perustuu eläintautilakiin 76/2021 ja MMM:n asetukseen vapaaehtoisesta eläinten terveystarkastuksesta 319/2021 muutoksineen.

Taudista vapaat alueet ja pitopaikat sekä Suomessa, että muissa EU-maissa voi tarkastaa komission täytäntöönpanopäätöksestä (EU) 2021/260.

Tarkastuksesta perittävä maksu perustuu MMM:n asetukseen kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista 1286/2023. Aluehallintovirasto laskuttaa terveystarkastuksen myöntämiseksi tehdystä päätöksestä aluehallintoviraston maksuista annetun asetuksen mukaisesti.

Voimassa oleva eläintautilainsäädäntö sekä maksuihin ja palkkioihin liittyvät säädökset löytyvät MMM:n internetsivuilta: <https://mmm.fi/lainsaadanto/elaimet-elintarvikkeet-ja-terveys/lainsaadanto>

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuimien. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on erotettu *kursiivilla*.